

Ráðgevandir Nevndin í nýggjari frágreiðing:

Kósin má haldast

-Skattatrýstið í Føroyum er ikki ov høgt, og tað er heldur ikki orsøkin til fólkaflytingina sigur Ráðgevandir Nevndin hjá danska forsætismálaráðharranum í seinastu frágreiðing síni. Sosialurin prentar í dag niðurstøðuna í frágreiðingini, sum verður nevnd "Hovedpunkter".

A. HOVEDTREK AF DEN ØKONOMISKE UDVIKLING

1. Selvom udviklingen i den færøske økonomi fra 1993 til 1994 fortsat var præget af faldende lønindkomster, høj arbejdsløshed, en betydelig udvandring og stagnerende eksportindtægter, dannedes der gennem 1994 et lidt mere optimistisk billede. Dette synes bekræftet af forløbet gennem de første ni måneder af 1995.

2. Det kraftige fald i de udbetalte lønninger, som fandt sted efter 1989, ophørte i midten af 1993, og i 1995 har der kunnet registreres en vis stigning i lønindkomsterne. Den beskædne opgave i lønudbetalingerne skyldes fremgang i stort set alle hovedkategorier inden for de private erhverv, men med fiskeindustrien og finansieringsvirksomhed som væsentlige undtagelser.¹

En vurdering af de samlede indkomster er imidlertid bekræftet med den sikkerhed, at der ikke findes et tilstrækkeligt grundlag for at skønne over erhvervsindkomsterne hos de selvstændige samt i virksomhederne.

3. Et væsentligt positivt bidrag til den disponible nationalindkomst på Færøerne i 1994 er dog kommet fra en reduktion i netto-rentebetalingerne til udlandet og stigende overførsler fra staten.²

Samlet er det vurderingen, at efter de seneste års indkomstilbagegang har der fra 1994 været tale om en svag stigning i den nominelle disponible nationalindkomst.

4. Indtrykket af, at faldet i de samlede nominelle indkomster er ophørt, understøttet af en stigning i udgifterne til import af varer i 1994 og 1. halvår 1995.

Da eksportindtægterne samtidig faldt marginalt, blev overskuddet på handelsbalancen reduceret med knap 200 mill. kr. i 1994 til godt 1/2 mia. kr. Forringelsen af handelsbalancen blev dog mere end opvejet af de kraftigt stigende nettooverførsler fra udlandet. Dette betød, at overskuddet på betalingsbalancen steg fra 0,7 mia. kr. i 1993 til godt 1 mia. kr. i 1994. Hermed reduceredes den færøske udlandsgæld

yderligere i 1994.

De senere års overskud på betalingsbalancen samt udenlandske investorer tab på Færøerne har alt i alt bidraget til en reduktion i udlandsgælden på over 3 mia. kr. i løbet af fire år. Ved udgangen af 1994 udgjorde udlandsgælden herefter knap 5,5 mia. kr. svarende til et niveau omkring den skønnede disponible nationalindkomst.

5. Der er udvalgets vurdering, at værdien af vareeksporten i 1995 vil ligge på stort set samme niveau som i 1994. Der er således ikke grundlag for at antage, at der fra eksporten vil komme et synligt bidrag til en indkomstfremgang i indværende år.

6. Sammenholdt med en stigende import trækker dette i retning af et faldende overskud på handelsbalancen i år. Det må på den baggrund forventes, at den samlede betalingsbalance vil udvise et mindre overskud i 1995 end i 1994, men der vil fortsat ske en reduktion i den færøske udlandsgæld.

7. Gennem det seneste år har udenlandske figurer gennemført en række seismiske målinger af den færøske undergrund med henblik på at klarlægge mulighederne for at udnytte eventuelle olieressourcer kommercielt. Skulle undersøgelserne vise, at der er sådanne muligheder, vil disse imidlertid først kunne forventes at få væsentlige indkomstmæssige effekter om fem til ti år.

8. Den samlede registrerede arbejdsløshed faldt gennem 1994 sammenlignet med udviklingen gennem 1993. Arbejdsløsheden lå i slutningen af 1994 og begyndelsen af 1995 omkring 1.000 personer lavere end året før.

Der er derimod ikke tegn på, at udviklingen i 1. halvår af 1995 har resulteret i en nævneværdig yderligere nedbringelse af arbejdsløsheden, men det statistiske grundlag for en vurdering heraf er i øjeblikket temmelig usikkert.

9. Faldet i arbejdsløsheden gennem 1994 skal sammenholdes med den fortsat betydelige udvandring. Nettoudvandringen fra Færøerne øgedes således i

1994 til 1.920 personer fra det hidtil højeste niveau på 1.820 personer i 1993. Hermed antager nettoaflytningen i alt 6.600 personer siden 1989 - svarende til 14-15 pct. af den daværende befolkning.

Den fortsat høje arbejdsløshed gennem 1995 må tilsvarende ses i lyset af, at nettoudvandringen gennem de første ni måneder af 1995 "kun" udgjorde godt 700 personer, hvilket er et betragteligt fald fra

ner landsstyret (oktober) med et budgetunderskud på 156 mill. kr. mod et oprindeligt budgetteret underskud på 209 mill. kr. Budgetforbedringen skyldes forventede merindtægter (indkomstsatter og afgifter) på 34 mill. kr. og mindreudgifter på i alt 19 mill. kr.

13. Landsstyret fremlagde den 30. september i Lagtinget forslag til finanslov for 1996. I forhold til det sene-

1994, hvor nettoudvandringen i samme periode var på knap 1.900 personer.

10. Et kendetegn ved udviklingen gennem det seneste halvår er, at der har været, at mens lønindkomsterne i fiskeriet er steget, har der været tale om stagnerende lønindkomster i fiskeindustrien. Tilførslerne af konsumfisk til de færøske filetfabrikker viser parallelt hermed et fald fra 1. halvår 1994 til 1. halvår 1995. En opdeling af arbejdsløsheden viser, at mens den faldt inden for de øvrige erhverv, steg den blandt arbejdere tilknyttet filetinudrusten.

11. Underskuddet på landskassens regnskab blev i 1994 på 133 mill. kr. - mod et budgetteret underskud på 261 mill. kr. ved vedtagelsen af finansloven. Omkring halvdelen af forskellen skyldes budgettekniske ændringer, mens 18 mill. kr. kan henføres til lavere renteudgifter.

12. For indværende år reg-

ste budgetskøn for 1995 indebærer finanslovsforslaget for 1996 et fald i underskuddet på 33 mill. kr. (fra 156 mill. kr. til 123 mill. kr.). Det budgetterede fald i underskuddet kan henføres til udgiftssiden, hvoraf de 12 mill. kr. har form af endnu ikke specificerede besparelser.

14. De kommunale skatteindtægter skønnes at være steget med ca. 15 pct. fra 1993 til 1994, væsentligt på grund af en stigning i den gennemsnitlige kommunale skatteprocent fra 18,2 pct. i 1993 til 20,4 pct. i 1994.

Aftalen om refinanciering af den kommende gæld på ca. 2 mia. kr. er nu undertegnet af færøske kommuner repræsenterende mere end 95 pct. af den samlede kommunale gæld. Så snart kreditorerne også har undertegnet aftalen, hvilket ventes at ske i begyndelsen af november, kan den træde i kraft. Långiverne kan herefter vælge mellem at onlægge gælden til enten et fastforrentet lån

eller til et lån med variabel rente på betingelser, som i begges tilfælde vil betyde, at kommunerne opnår en samlet lettelse af ydelsen i forhold til ydelsen på de eksisterende lån. Der etableres samtidig en fælleskommunal garantiordning overfor långiverne, som samtidig får transport i de kommunale skatteindtægter via Føroya Gjaldstova.

Vurderet ud fra de analyser, som tidligere er foretaget vedrørende kommunernes gældsproblemer, må det umiddelbart antages, at flere kommuner selv efter en gennemført saneringsordning, som den her skitserede, ikke vil kunne klare rente- og afdragsforpligtelserne med de eksisterende skattesatser. Der vil derfor fortsat være behov for en kommunal udligningsordning.

15. Et andet nyt træk i den færøske økonomi har været stigende huspriser i Tórshavn og de større byer i første halvår 1995. Dette kan være et resultat af en konsolidering af husernes økonomi som følge af bl. a. en lavere rente samt løbetidsforlængelser på den eksisterende husgæld. Med det reducerede renteniveau har en husjer, som samtidig har udnyttet mulighederne for at få forlængt løbetiden på sine lån, således kunnet nedbringe den samlede ydelse efter skat med ca. 40 pct.

B. CENTRALE OMRÅDER I DEN ØKONOMISKE POLITIK

16. Landsstyret og Lagtinget har - udover at forhindrer et sammenbrud i banksektoren - i løbet af de seneste år gennemført en række omlægninger af den økonomiske politik og af erhvervspolitikken. Disse ændringer har dels baggrund i et umiddelbart behov for at nedbringe landskassens budgetunderskud, dels i behovet for at tilpasse kapaciteten i fiskeriet til de råvarerressourcer, som kan udnyttes på længere sigt.

17. Der er således i begyndelsen af 1990'erne gennemført en betydelig reduktion i landskassens budgetunderskud, hvorved underskuddet er nedbragt fra godt 570 mill. kr. i 1991 til 133 mill. kr. i 1994.

En væsentlig del af bud-

getforbedringen på 437 mill. kr. er opnået gennem nedskæringer i subsidierne samt som et resultat af færre effektive garantier. Fjernelsen af de offentlige subsidier har ud over besparelsen en positiv effekt på den samfundsøkonomiske rentabilitet i det færøske erhvervsliv gennem en tydeligere sammenhæng mellem priser og omkostninger for den enkelte investor.

18. Et andet vigtigt bidrag til budgetforbedringen fra 1991 til 1994 har været nedbringelser af det store offentlige anlægsbudget. Der er for udvalget ingen tvivl om, at gevinsterne ved yderligere offentlige investeringar - ligesom afkastet fra mange af de allerede foretagne investeringar - er så lavt, at et fortsat stort offentligt anlægsbudget ville være uøkonomisk, også uden en økonomisk krise.

19. Såvel reduktionen i subsidierne til erhvervslivet som stoppet for yderligere offentlige anlægsinvesteringar er således efter udvalgets opfattelse tiltag, der under alle omstændigheder var påkrævede.

20. Derimod har reduktionen i det resterende budget, d.v.s. det offentlige forbrug, været mere begrænset. Budgetforbedringen på dette punkt er primært tilvejebragt gennem en nedgang i de offentligt ansattes lønninger, mens der ikke synes at være sket nogen nævneværdig reduktion i det reale forbrug. Dette understøttes af udviklingen i lønudbetalingerne til de offentligt ansatte, hvor faldet ikke ligger langt fra, hvad der svarer til nedgangen i lønsatserne.

Man har således opretholdt niveauet for det offentlige forbrug og den offentlige beskæftigelse. Med reduktionen i den private sektor har dette betydet, at det offentlige forbrug har beslaglagt en stigende andel af de samlede indkomster. Den nødvendige budgetforbedring har derfor måttet skaffes gennem et stigende skatetryk, der nu ligger på niveau med det danske.

21. Det er naturligvis en politisk afvejning, hvor stort det offentlige service-niveau/forbrug skal være. Med i denne afvejning hø-